

liever van de beginselen der revolutie. De vrijzinnigheid ten onzent moge dit ontkennen, en het revisionisme moge den parlementairen weg uitnemender achten, zijn grondprincipe leidt tot omwenteling, hetzij die geschiedt in den weg van Nietzsche door het geweld van den machtigen, of naar de helse leuzen van Bakounin door den strijd van het volk.

Zoo komen wij tot onze christelijke beschouwing. Een beschouwing, die lijnrecht staat tegenover die van Rousseau en Marx, want terwijl dezen de diepste oorzaak der dingen zoeken in den mensch en de maatschappij, klimt zij op tot God. Tenminste, indien zij zich geheel en al laat leiden door de Heilige Schrift. Want niet alles wat zich, ook in dit stuk christelijk noemt, luistert ten volle naar het Evangelie van Christus. Juist op het punt der ongelijkheid splitsen zich de meeningen, en zien we twee hoofdstromingen uit elkaar gaan, van wie de een zich absoluut buigt voor de Heilige Schrift en de andere niet. Het zijn de stromen van augustinisme en pelagianisme; van calvinisme en remonstrantisme; van gereformeerde belijdenis en anti-gereformeerde dwaling, die op de vraag naar den laatste grond der wereld een tegenovergesteld antwoord geven. De laatste leggen de beslissing of in de hand van den mensch, of deelen tusschen God en mensch, terwijl de eersten rusten in den ondoorgrondelijken wil des Heeren, en in Zijn eeuwig welbehagen. Nu is het, gelijk als vanzelf spreekt, hier de plaats niet om die richtingen te bespreken, en haar onderscheiden karakter na te gaan. Ik noemde ze even, om allen nadruk hierop te laten vallen, dat wij onder de christelijke beschouwing verstaan, die, welke is naar de gereformeerde belijdenis. Of wil men het anders: tegenover het standpunt van Rousseau plaatsen wij de gedachten van dien anderen en grooteren burger van Genève, Johannes Calvijn.

K. D.

KRONIEK.

Van Boefje en boefje.

Nu hebben haast alle nette mensen, die niet van de kerk zijn, de opvoering van Boefje bijgewoond. Boefje, dat Boefje van Brusse. We hebben het boek hooren voorlezen op het gereformeerd gymnasium, en dat mocht; maar nu hetgeen toen lees-stof was, bewerkt is voor oog en oor, voor het tooneel, nu zijn we niet van de partij; en, zoo men wil, kan de bestrijder van het tooneel dezen keer, behalve de gewone pijlen, ook nog dien eenen afschieten, waarmee Jeanne d'Arc is omgebracht; de pentateuchale tekst, die aan vrouwen het dragen van mannenkleeren verbiedt. Onder de rubriek mannenkleeding valt ook het pakje van Boefje. En een dame heeft Boefje gespeeld; al wie het portret der verkleede dame gezien heeft, weet, dat het heusche een boevig effect maakt.

Hebben de onthouders veel verloren? Ik bedoel: de onthouders, die Boefje misten? Misschien wel het mooie spel, en ook wel Boefje; maar niet: boefje. Ik bedoel: niet het echte, ongespeelde, vleeschelijke boefje, het boefje van de straat. Voorloopig doen de diaconieën en de menschen van de kerk wat aan boefje en de anderen doen wat aan Boefje. De menschen, die Boefje gaan zien, ontdoen zich van het gespeelde jongetje even gemakkelijk als de spelers zich ontdoen van de schminck; en als 12 uur geslagen is, dan is uit Boefje's tooneelpakje een heusche dame „opgebloeid“, zooals je tegenwoordig zeggen moet, en alle aanschouwers van Boefje slapen in geweldige huizen. En als de dame, die in Boefje's vuile pakje zat, er uit geblanken is, (o zetter, vergeet die o met een accent niet), dan wordt ze stralend (denk aan de a. zetter) in de bloemen gezet. Het personeel, dat Boefje verbeelde, heeft weer eens een hulding meegemaakt. En de auteur van Boefje, de vader van het boeken-Boefje, heeft ook meegestaan en zijn heele oorspronkelijke opzet van voet enkele jaren, om voor de echte verwaarloosde boefjes toch in vredesnaam wat te doen, heeft nog geen „cri de conscience“ doen opklinken (accenten, zetter!) uit zijn mond.

Maar ver van de bloemen zijn de boefjes, de heuschen. Men denkt, dat ze 't koud hebben. Maar laat nu niemand zeggen, dat men Boefje moet gaan zien, om naar boefje om te zien. Ik weet van veel diaconieën, die huf best doen deze weken voor de boefjes van de Glindhorst. Misschien hebben ze tegen het tooneel argumenten, die wat doordraven en niet onmogelijk is het, dat zij evenmin aan Jeanne II de bloemen gunnen, als aan Jeanne I den brandstapel. Allo! Maar zij DOEN wat. Die dat weet, kan veel van hen en hun consorten verdragen. De beste toepassing op het schouwspel van Boefje wordt gegeven door hen, die onder het klankbord zitten. Met uw verlof, dat zijn toch feiten. En als ik veel kleine luyden hoor schimpen op het tooneel, ook zelfs van Boefje, dan neem ik grif aan, dat daar veel „ressentiment“ onder zit, en niet altijd echte principiële-righeid. Ze kunnen niet meekomen, ze voelen het onbewust, en dat klinkt mogelijk ook na in de

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

Het verscheurde bewustzijn.

Met Schopenhauer sluit zich af de reeks van de groote denkers, die met hun wijsbegeerte een poging gedaan hebben het wereldraadsel op te lossen, en een architectonisch systeem van wereldbeschouwing te geven, dat alle andere Weltanschauung, en zelfs alle religie, overtreft en vervangt.

De filosofie kent, evenals de religie, de onderscheiding van groote en kleine profeten.

Ja, met meer recht. Want, terwijl de gangbare onderscheiding tusschen groote en kleine profeten op het gebied der christelijke religie volstrekt niet beslist over den rang of den invloed der genoemde profeten (anders zouden immers Elia en Johannes de Doopt ook onder de grootsten moeten worden genoemd), maar veeleer berust op den omvang en de beteekenis van de door hen nagelaten geschriften, is de onderscheiding tusschen groote en kleine filosofen zuiver afhankelijk gesteld van de vraag, welke heerschappij hun wijsgeerig stelsel uitoefend heeft op de geesteswereld.

Onder de groote profeten in de filosofie rekenen wij degenen, die niet alleen de een of andere intellectuele ontdekking hebben gedaan, maar wien het gelukt is bij een deel der menschheid de ingeschapen behoefte aan een wereldbeschouwing te bevredigen en die daardoor leiding hebben gegeven aan den geest van hun tijd of school gevormd in de eeuwen, die na hen volgden. Tot de zoodanige heerschende denkers rekenen wij daarom mannen als Plato, Spinoza, Kant, Hegel, en Schopenhauer.

Na Schopenhauer is er geen filosoof meer opgestaan van zijn intellectuele kracht en mystieke werking.

De filosofie vertoont thans, na het heengaan

scheldwoorden op het tooneel, woorden van kracht, die zwakheid willen bedekken. Maar de sterke veroordeelt den zwakke niet. Hoevelen loopen, in bont en pels, naar Boefje en tuffen boefje voorbij? Wanneer die heden afgeven op de fijnen, die op hún tooneelpreek toch maar de ongereinsde toepassing geven, dan zegt mijn verstand tot de fijnen: pas op, man, voor je ressentiment; man, word geen farizeër. Maar tot zijn vijand, die den neus optrekt, zegt mijn hart: stakker, in jouw kritiek zit geen sikkelpijf van dat kwade ressentiment; maar dat is je groote zwakheid; je bent er niet overheen; je bent er niets eens aan toe. Want dat arme tobbers, menschen van één-kamers-huizen, den diaken vaak een veelvoud cadeau doen (voor boefje) van wat jij in de cassa betaald hebt (voor Boefje), dat komt niet in de verte op in de onderste lagen van je zatte ziel.

En toch, dat zijn de feiten. Iedere fijne dominee kan er van weten. En het diaconale verslag in de kerkbodes zegt de rest wel.

Dat zijn zoo enkele meditatieën van het terrein, dat ligt tusschen klankbord en tooneel, of tusschen de opvoering van Boefje en de opvoeding van boefje.

Cetera.

Overigens verdeelt zich deze week de nederlandsche belangstelling tusschen de fabricage van een schip buiten Nederland, zoodat de vaders van boefjes nog werkloos blijven; de ruzie tusschen de firma Jamin, (niet altijd een suikerzoete naam) met den minister, over petroleumkachels; de waarde of onwaarde der coalitie; de regeringsverklaring, die door haast alle journalisten even piekerig uitgeplozen wordt als soms door een dominee een bijbeltekst; en het kerkraam van Toorop, dat in den Utrechtschen Dom terecht komt, en waarvan later de kosters den bezoekers opdreunen zullen: „dit schoone raam, ontworpen door den beroemden Toorop, werd in 1923 door de familie Loudon aangeboden aan den Haagschen kerkeraad en door dezen geweigerd, om zijn ketterische tendenzen, waarna het monumentale stuk in deze franje kathedraal geplaatst is, anno 1924“. Een heel enkele zal zich dan herinneren, dat 1923 het jaar was van de bescherming van de ketterij van Ds Theesing als mede van de wering der ketterij van den kunstenaar Toorop.

En te midden van al deze dingen komt de kerk nog eens aandacht vragen voor haar liturgie. Een liturgische kring heeft zich gevormd, die studie wil maken van de liturgische kwesties en de opkomende begeerte naar liturgische vormen wil leiden en sturen. Misschien interesseert onze lezers, wat Dr A. W. Bronsveld er van schrijft in zijn kroniek („Stemmen voor Waarheid en Vrede“). Hier volgt het:

Het eerste middel, om dit doel te bereiken, bestaat in de uitgaaf van Handboekjes, die dienst kunnen doen om zich een denkbeeld te vormen van hetgeen een liturgische dienst bij verschillende gelegenheden wezen moet.

De Handboekjes kunnen bij het volgen der Liturgie worden gebruikt. Reeds zijn bij de Hollandia-drukkerij te Baarn twee „stukjes“ verschenen

van de groote idealistische wijsgeeren en van den fascinerenden pessimist, eenigermate het beeld van een wereldrijk, dat zich oplost in kleine staatjes, wanneer de geniale despoot den schepter neerlegt. Ons rest nog de taak van den aard en de betoekenis dezer nieuwste, veelvormige, wijsbegeerte een beeld te geven.

Feitelijk zijn we bij dit keerpunt op den weg der wijsbegeerte tot ons uitgangspunt teruggekeerd.

In onze eerste artikelen poogden wij reeds een overzicht te geven van den woeligen, heeten, geestesstrijd onzer dagen, om de belangstelling voor ons onderwerp wakker te maken.

Ons doel was, van den aanvang af, niet alleen het verstand, maar ook het hart, van onze lezers in onze beschouwingen te betrekken.

Wij doen niet aan filosofie, ter tegemoetkoming van hen, die weleens wat nieuws willen hooren, of omdat het tegenwoordig onder de „jongeren“ tot den goeden toon hoort, „dat je wat van filosofie afweet“, — maar om de dieper liggende reden, dat het in onzen tijd haast niet meer mogelijk is als christen veilig door het leven te koersen, tenzij men kennis heeft van de koude (intellectuele) en warme (mystieke) geestesstromingen; — welke kennis nu eenmaal zonder een schijnselfje en beginselfje van filosofie onmogelijk is.

Ik hoop, dat de lezer, na den rondgang door de geschiedenis van de wijsbegeerte beter in staat is zich omtrent de beteekenis van de wijsbegeerte, ook voor het menschenleven-van-dichtbij, een oordeel te vormen.

De weg der menschheid is de weg van den menschelijken geest.

Wat wij in vele z.g. geschiedboeken vinden, n.l. de nauwkeurige vermelding van de geschiedfeiten, van regeerende en vallende dynastieën, van oorlogen en verdragen, van de ontdekkingen en uitvindingen, — is niet veel meer dan het bleek karkas der geschiedenis.

Hoewel de wijsbegeerte een heel eigensoortige

Het eerste is een Inleiding en heet: „Waarom Liturgie? Beginsel en praktijk“; het tweede geeft ons de liturgie bij een „hoofd-predikdienst“ (met muziek-bijlage van Dr Joh. Wagenaar.)

In het eerste stuk handelt Prof. van der Leeuw uitvoerig over de beteekenis van Liturgie voor Geestelijk en Gemeentelijk leven. Daarna worden elf onderwerpen kort besproken, bezwaren weergelegd en voordeelen bepleit.

Daar is in dit alles veel, dat wel eens mag gehoord worden, want naar veler gevoelen ontbreekt er veel bij menig samenrijn der Gemeente. Wil men nu weten, hoe de liturgische kring zich een liturgischen predikdienst denkt, dan vindt men 'antwoord in no. 2 van de „Liturgische Handboekjes“.

Wij kunnen alle predikanten aanraden, dit liturgisch schema te lezen en te overdenken. 'Zal velen vreemd aandoen. Men zal er dingen in aantreffen, waartegen de praktijk, altijd gevolgd, maar ook dogmatische meeningen zich verzetten. Hoe zal de „geloofsvorm“ van Nicen worden herhaald door hen, die ernstige bezwaren hebben tegen meer dan een uitdrukking daarin voorkomende? Prof. van der Leeuw zoekt dat bezwaar weg te nemen, maar dit is hem, naar ons gevoelen, niet gelukt.

Wordt aan den voorganger bij deze liturgische diensten niet een bevoegdheid toegekend, welke hem, naar onze meening, niet mag worden toegekend, en waarvan wij vragen: wie heeft deze aan hem verleend?

Doch, tegenover deze bezwaren staan voordeelen. Indien de gemeente wordt gebracht onder 'levendig besef, dat God in haar midden is, de hooge, heilige God, dan wordt zeker een verheven doel bereikt. Ik denk hier aan 'boek van Prof. Otto over het heilige, waarvan dezer dagen de een druk snel volgt op de andere en dat ook Prof. v. d. Leeuw kennelijk voor den geest heeft gestaan, toen hij het hierboven vermelde artikel schreef. Dat besef „Gott ist gegenwärtig“ wordt zeker niet gekend in elke samenkomst der gemeente, waarvan de leerrede het hoogtepunt is. Maar wordt het gekend door allen, die een liturgischen dienst bijwonen? Zoo veel hangt hier af van de wijze, waarop de aanwezige middelen, gebed, gezang, prediking aangewend worden. Een „altaar“ is niet noodig, en geen verschillende houdingen, en geen koorgezang zijn oomishaar om de harten dichtert te brengen bij God en God bij de harten.

Gods Geest is niet gebonden; en Hij wil werken niet alleen in liturgische diensten zoo als Eug. Bersier ze inrichtte, maar ook in den Tabernakel van Spurgeon, die aan alle liturgie nagenoeg gespeend was.

Van den liturgischen kring wacht ons nu een Begräfnisdienst en een Avondmaldienst. Vooral bij de laatste zal zeker wel van ons aloud Forum met zijn gebeden partij worden getrokken. De kring toont terecht groote waarde te hechten aan hetgeen wij van Liturgie reeds bezitten.

Tot zoover Dr Bronsveld. Of dit alles lukken zal? Ik geloof nog niet, dat de kerk haar invloed kwijt is. Maar als dit alles reddingswerk moet zijn, dan vrees ik sterk voor de concurrentie van Boefje en de bioscoop.

De laatste gaat ook al preeken.

K. SCHILDER.

N. B. Deze Kroniek is van de vorige week.

geestesst
speelt zi
len de r
en word
diep-ern
der men
mensch

Vooraf
tualisme
geestesbi
„Ersatz“

De he
uitgestor
naars va

Indien
opstaan
om te

Het i
mensch.
zeer vas
heid, ve

Want
van deze
en krach

In zij
heid“) k
tijd, ten
den tijd

De me
waarheid
een stadi

zoo goe
Inzoo

den, is
het mod

De on
bij de kr

aangedur
dat de n
tot opbo

Maar
het vert
duurzaam

Sinds
naar het
in de kr

is mach
opvoedin

Het se
zonde „J

In zijn
33), gee

van de,
viteit, ge

wanhopij
satie gee

daalde A
vergat d

God en

ja ook h

achter d

der ziel,

het leven

reflexie

het kennis

ken tot

daar niet

lijke tota

de wette

Wie m

die gedaa

vindt me

10. Zij

voorrede

en van den
het beeld van
deine staties,
leptor neerlegt
ard en de be-
e, wijsbegeerte

t op den weg
teruggekeerd
wij reeds een
heeten, gees-
gstellung voor

af, niet alleen
in onze lezers
en.

gemoeitoming
willen hooren,
de „jongeren“
wat van filo-
leper liggende
niet meer mo-
het leven
van de koude
geestesstroo-
al zonder een
sotie onmoge

oudgang door
beter in staat
wijsbegeerte,
thij, een oor-

weg van den

in vinden, n.l.
geschiedfeiten,
ien, van oor-
dingen en uit-
in het bleeke

eigensoortige

et: „Waarom
t tweede geeft
kiedenis“ (met
aar.)
van der Leeuw
liturgie voor
harna worden
ezwaren we-

wel eens mag
gevoelen ont-
der Gemeente,
die kring zich
aan vindt men
irgische Hand-

aden, dit litur-
denken. „Zal
er dingen in
altijd gevolgd,
zich verzetten.
Nicaea worden
waren hebben
laarin voorko-
dat bezwaar
naar ons ge-

eze liturgische
gekend, welke
g worden toe-
ne heeft deze

an voordeelen,
der lievendig-
is, de hoogte,
verheven doel
van Prof. Otto
agen de eene
dat ook Prof.
seest heeft ge-
melde artikel
wärtig“ wordt
der gemeente,
is. Maar wordt
gischen dienst
van de wijze,
heid, gezang,
altaar“ is niet
ngen, en geen
harten dichter
harten.

Hij wil werken
zoo als Eug.
en Tabernakel
nagenoeg ge-

ois nu een
dienst. Vooral
als aloud For-
len getrokken,
de te hechten
bezitten.

alles lukken
haar invloed
gswerk moet
currentie van

CHILDER.

ige week.

geestesstreving is, onderscheiden van de religie,
speelt zij, gelijk we aangetoond hebben, meermalen
de rol (dit is het juiste woord) van de religie,
en wordt het vernuftspel van het verstand een
diep-ernstige daad van het hart, waardoor de gang
der menschheid wordt bepaald en de gedaante der
menschheid wordt veranderd.

Voor al in onzen tijd van ontwakend intellec-
tualisme en van gemakkelijke popularisatie der
geestesbeschaving dient de filosofie bij velen als
„Ersatz“ der religie.

De heersche koningen der wijsbegeerte zijn
uitgestorven, maar het getal vrienden en beoefe-
naars van de wijsbegeerte groeit bij den dag.

Indien thans een Napoleon der gedachte kon
opstaan, zou hij de velden des geestes wit vinden
om te oogsten.

Het is ontroerend te zien, hoe de moderne
mensch losgeraakt van het profetische Woord, dat
zeer vast is, en verlangend naar verzadigende wijs-
heid, vergeefs een ander houvast zoekt.

Want minder dan ooit vertoont de wijsbegeerte
van dezen tijd het beeld van profetische eenheid
en kracht.

In zijn inaugurale rede („De Norm der Waar-
heid“) karakteriseerde professor Haitjema onzen
tijd, ten opzichte van de wijsbegeerte, terecht als
den tijd van „het verscheurde bewustzijn“.

De menschheid is op zoek naar de norm der
waarheid, maar zij heeft vooraf de filosofie in
een stadium gebracht, waarin haar kans op slagen
zoo goed als onmogelijk gemaakt wordt.

Inzoverre van „schuld“ gesproken kan wor-
den, is Kant de hoofdschuldige aan het feit, dat
het moderne bewustzijn verscheurd is.

De onaantastbare verdienste van Kant is, dat
hij de kritiek op het denkapparaat van den mensch
aangedurfd, en ook daadwerkelijk aangetoond heeft,
dat de menselijke geest zijn eigen bijdrage levert
tot opbouw van de waarheid.

Maar Kant heeft niet kunnen verhinderen, dat
het vertrouwen in het vinden van de waarheid
duurzaam is geschokt.

Sinds Kant is de geschiedenis der wijsbegeerte,
naar het schijnt voor goed, uit het naieve tijdperk
in de kritische periode overgegaan, en de kritiek
is machtiger gebleken tot verscheuring dan tot
opvoeding.

Het schitterende en klassieke voorbeeld van ge-
zonde „naïviteit“ in het denken was Augustinus.

In zijn „Wijsbegeerte der Openbaring“ (o.a. bl.
53), geeft professor Bavinck een prachtig exposé
van de, voor de ware filosofie noodzakelijke, naï-
viteit, gelijk Augustinus die beleefde tegenover het
wanhopig scepticisme, waarmee de Griekse filo-
sophie geëindigd was: „Bij het licht der openbaring
daalde Augustinus in zijn eigen zieleleven af, hij
vergaf de natuur en begeerte niets anders dan
God en zichzelf te kennen. En hij vond daar,
ja ook het denken, maar dat denken niet alleen;
achter dat denken drong hij door tot het wezen
der ziel, zelf ging immers bij hem aan het denken
het leven, aan het weten het gelooven, aan de
reflexie (weerspiegeling denken) het zelfbesef, aan
het kennen de ervaring, vooraf. Achter het den-
ken tot het wezen der ziel teruggaande, vond hij
daar niet een simpele eenheid, maar een wonder-
lijke totaliteit; hij vond er de ideeën en normen,
de wetten van het ware en goede, het antwoord

op de vragen naar de zekerheid der kennis, naar
de oorzaak aller dingen, en naar het hoogste goed“.

Om deze reden noemt Dr Bavinck Augustinus
den wijsgeer der zelfbezinning en in deze
typering hebben we de uiterste tegenstelling met
„het verscheurde bewustzijn“ van onze eeuw.

Wat Kant deed was op zichzelf een prestatie,
op wijsgeerig gebied zonder weerga. Hij ontstak
de lamp der wijsbegeerte in de binnenkamers
van het bewustzijn. Maar de onderscheiding, die
hij maakte tusschen dat bewustzijn en de buiten-
wereld, liep uit op een scheiding, een kloof. Kant
zelf wist deze kloof nog te overspannen door het
indrukwekkend bouwsel der praktische rede, maar
de filosofie na Kant bleef geïsoleerd op het eiland
der subjectiviteit worstelen om hereeniging.

„Na Kant“, verklaart Haitjema (wel wat te ab-
solut), „is de eenheid in het waarheidsbegrip
onherroepelijk verbroken“.

Professor Bavinck komt nagenoeg tot dezelfde
conclusie („Wijsbegeerte der Openbaring“).

„Wanneer het idealisme de voorstelling in haar
oorsprong en wezen van tevoren van de objectieve
werkelijkheid losmaakt, bestaat er later geen mo-
gelijkheid meer, om die innerlijke betrekking te
herstellen. De geest heeft eerst zichzelf in den kring
der voorstellingen opgesloten, en kan zich later
niet meer uit deze zelfgehoude gevangenis be-
vrijden. Waar hij om zich heen ziet, aanschouwt
hij niets dan voorstellingen, producten van zijn
eigen bewustzijn.“ En voorts:

„Uit het denken is er geen conclusie tot het
zijn, uit de voorstellingen is er geen brug te slaan
naar de werkelijkheid. Evenmin als men den Satan
door Satan kan uitwerpen, kan men met voor-
stellingen aan voorstellingen ontkomen. De idea-
listische filosofie is aan de berisping gelijk, die
zichzelve alleen voedt door aan eigen borsten te
zuigen, en daarmee zichzelf verleert.“

Treffend beschouwt Dr Bavinck deze onmacht
van de moderne wijsbegeerte als het gevolg, niet
alleen van een verstandelijke, maar vooral van
een zedelijke fout.

„Onderminning van het geloof aan de buiten-
wereld“, zoo merkt hij op, „is altijd tegelijk onder-
minning van het zelfvertrouwen en de wilskracht,
van het geloof des geestes aan zichzelf, en dus
verder ook van de superioriteit des geestes boven
de natuur, van godsdienst en zedelijkheid.“

Over de poging van Kant om door middel van
de praktische rede de scheur in het bewustzijn
te herstellen, oordeelt onze christen-wijsgeer som-
ber: „Te vergeefs tracht Kant door den wil te
herstellen, wat hij door zijn denken bedierf. Want
de wil mist de bevoegdheid en het vermogen, om
grondslag van geloof en kennis, van godsdienst
en zedelijkheid, te zijn. De praktische rede kan
den last niet dragen, dien de theoretische rede
van zich heeft afgewenteld, en de theoretische
rede is niet tot bewijzen in staat van wat de
onderstelling is van alle bewijs“.

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Litteraire schoonheid.

(Augusta de Wit, Orpheus in de dessa.)

Het boek, dat ditmaal onze aandacht vraagt is
niet nieuw. 't Is zelfs al meer dan 20 jaar oud.

gekozen waarheen zijn geloovig harte hem dreef.
Wie zou niet wenschen van God, dat er vele
theologische studenten waren als Junius, nitge-
men de bittere armoede en het gebrek dat hij
aan de Academie geleden heeft! En al worden
ze dan ook niet allen zoo geleerd als Junius ge-
worden is, het is waarlijk niet alleen door zijne
geleerdheid, dat hij onze kerken tot een onbere-
kenbaren zegen is geweest.

20. Is hier opgenomen Junius' verhandeling over
de Theologie, zeer geschikt om studenten, en ook
predikanten, bij hare beoefening een vasten grond-
slag te geven. Waarop dan volgt:

30. Junius' Dogmatic in stellingen; welk ge-
schrift omtrent de helft van de gansche uitgave
inneemt. Alle hoofdstukken der geloofsleer wor-
den hier behandeld: grondig en in alle bijzonder-
heden, maar toch zoo beknopt mogelijk, en vooral
in helderen vorm.

40. Eene verhandeling over de Mozaische wet-
geving; bepaaldelijk ter aanwijzing wat daarin ook
nu nog voor Gods volk al of niet alleen voor god-
geleerden van belang is, maar ook bepaaldelijk
voor geloovige rechtgeleerden en staatslieden. En
niet slechts die allen, maar voorts ieder in het
algemeen, raakt het laatste schrift, dat hier voor-
komt, n.l.

50. Junius' Vredeschrift, naar aanleiding van
Psalm 122 en 133; welke psalmen hier, vers voor
vers, worden verklaard en toegepast.

De uitgave van dat alles wordt ingeleid door
eene voorrede van de hand van Prof. Kuiper,
aan wien de bezorging van dit eerste deel der
Bibliotheca Reformata was opgedragen.

En ook die voorrede is in allerlei opzicht hoogst
belangrijk. Er wordt in gehandeld over de op-
komst der historische school in deze eeuw, over
de verschillende beginselen, waarvan hare voor-
standers uitgaan, over het standpunt, dat de gere-

Maar het behoort tot die planten in den lita-
rairen hof, die telkens weer door nieuwen op-
bloei verrassen en altijd nieuwe bewondering wek-
ken door schoonheid van vorm en kleur.

In de 20 jaar, die sinds de eerste verschijning
verliepen, werden vijf drukken uitverkocht. En de
zesde editie, die direct noodig was, zal nog de
laatste niet zijn, omdat de vraag naar dit fijne
boekje ongetwijfeld blijven zal. Immers, het ver-
eenigt in zich al de beste eigenschappen van lita-
raire kunst en blijft van een wondere bekoring,
hoe vaak men het ook leest.

't Is het eenvoudige verhaal van een kleinen
indischen fluitspeler, dien de Schrijfster, Augusta
de Wit, naar den betooverenden zanger der
Griekse heldensage Orpheus noemt, „Orpheus
in de dessa“.

Eenvoudig is het verhaal, zonder eenige pre-
tentie geschreven. Maar in z'n eenvoud klimt het
op tot de verheven hoogte der echte kunst, is
't als het parelen van den simplen dauwdrop in
gouden zonnegloed!

Niet omdat „Orpheus in de dessa“ onbekend
is, behandelen we het thans, maar om te doen
zien, dat het een van de juweelen onzer letter-
kunde is, literaire schoonheid, die ook ozerzijds
waardering verdient en erkenning.

Er ligt iets geheel bijzonders in dit boekje, in
vorm en inhoud beide, zekere sfeer. Als fijn battik-
werk is het, warm en rijk van volle kleuren. De
stijl heeft een zijgen glans, de tropische stemming
beheerscht gansch den inhoud. En de figuren zijn
er in geweven als de patroon-teekening in een
slendang, met al die natuurlijke gracie, die ken-
merk is van het echte.

Ge gevoelt het aanstonds, hier staat ge midden
in de werkelijkheid; zoo kan alleen geschreven
worden door iemand, die dit alles heeft gezien
niet alleen, maar er in heeft geleefd, aan wie
dat wonderland met z'n majestueuze natuur, z'n
maanheldere nachten vol geheimzinnig geluid, z'n
vlammenden zonnebrand bij dag, eigen is, die de
mensen en dieren en planten kent van nabij.
En de liefde voor dat alles, die over de bladzijden
van dit boekje trilt als de warmtezingering boven
den korenakker, bewijst, dat de Schrijfster met
haar gansche ziel gebonden is aan de schoon-
heid, waarvan ze vertelt, omdat het de schoon-
heid is van haar land en haar volk.

Augusta de Wit is in Indië geboren, ze heeft
er, na haar studiejaren in Europa, gewoond, en
heeft er veel gereisd, veel ook over geschreven —
ze spreekt dus uit de emotie van haar ziel als
ze vertelt van Indië en z'n menschen. En, waar
zo even rijk is in zeggingskracht als in visie, krijgt
haar werk die zeldzame bekoring, die een boekje
als „Orpheus in de dessa“ voor ons maakt als
tot een kostbaar indisch weefsel. „Zij is de vol-
maakte stylist“ zegt Kloos, „bij wie haar hoogste
kunst zoo eenvoudig zich voordoet, dat zij ons
toeschijsnt natuur te zijn.“

Al eerder wees ik er op, dat betrekkelijk weinig
actie zit in het verhaal zelf, dat hier wordt ge-
daan, maar dat de fijnheid schuilt in de kunstvolle
conceptie, die de losse draden tot een harmonieuze
eenheid heeft samengevoegd.

Slechts twee personen treden op den voorgrond,

formeerden daarbij innemen, over de behoefte die
zij hebben aan herdruk hunner klassieke schrijvers,
over de uitgave der Bibliotheca Reformata,
over de keuze der geschriften, die in dit eerste
deel voorkomen, over het leven en de geschriften
van Franciscus Junius, enz. enz. Het is ondoenlijk,
een kort overzicht te geven van hetgeen in die
16 bladzijden reeds zooveel mogelijk is saamge-
perst. Maar hoeveel studie daaraan besteed is,
springt b.v. aanstonds in het oog, als men let
op de lijst van Junius' werken (het zijn er niet
minder dan 88), die hier voor het eerst compleet
gegeven wordt, en op de daaraan toegevoegde cri-
tische en bibliografische opmerkingen en aantee-
keningen.

Natuurlijk kan dit gansche boekwerk alleen van
dienst zijn aan hen, die in de taal der geleerden
onderwezen zijn. Maar door hen kan de vrucht
dan toch ook weer aan de gemeente ten goede
komen; en zoo heeft de uitgave dan ook voor
deze haar belang.

Moge het nu blijken, dat er in ons vaderland
en daarbuiten veel lust is tot dergelijke theolo-
gische studie; ook opdat daardoor de voortzet-
ting van het aangevangen werk aan de uitgevers
wordt mogelijk gemaakt. Stoffelijke winste valt er
bij zulke uitgaven, nu de prijs in verhouding tot
de onkosten zoo bijzonder laag gesteld is, natu-
rlijk niet te verwachten. Indien nu maar het ver-
lies niet te groot is, zal men overvloedig tevreden
zijn met de zeker niet uitblijvende geestelijke winst.

F. L. RUTGERS.

Deze nieuwe, flinke, keurige uitgave van Junius'
talrijke geschriften door Dr Kuiper bezorgd, werd
in de theologische wereld met blijdschap begroet.
Zie verder over Junius: Geesink, Calvinisten in
Holland, en de biografie van Fr W. Cuno.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XCH.

Wie met zijne schriften bekend is, zal de keuze,
die gedaan werd, zeer zeker wel billijken. Immers
vindt men hier:

10. Zijne eigenhandige levensbeschrijving, met de
voorrede van Paulus Merula en een naschrift van
Franciscus Gomarus. Junius had die opgeschreven,
enkel ten behoeve zijner kinderen en vertrouwde
vrienden. Zoo kreeg ook Merula ze eens van hem
te leen, en deze heeft haar toen, buiten weten
van den schrijver, (wiens weigering alle uitgave
zou belet hebben, en wiens toestemming licht aan
ijdelheid zou worden toegeschreven), spoedig in
het licht gegeven, om dat allerbelangrijkste ge-
schrift toch niet voor het nageslacht te doen ver-
loren gaan. En Merula had gelijk, althans hierin,
dat hij aan die autobiografie zoo hooge waarde
hechtte. In dat allereenvoudigste verhaal liggen
schatten van leering, van waarschuwing, van op-
wekking en van bemoediging. Niemand, die het
leest, zal zich over den tijd, dien hij daaraan
besteed heeft, beklagen; en bepaaldelijk theologen,
zoo wel studenten als predikanten, moesten het
eigenlijk allen gelezen hebben. Wel maakt het vaak
een beschamenden indruk; maar we hebben ons
ook te schamen tegenover een man als Junius,
die, nadat hij uit de strikken van wijsgeerig onge-
loof verlost was, een toonbeeld geworden is van
geloofsmoed en van vurigen ijver; en dat niet
slechts in zijn rijperen leeftijd, maar ook reeds
als jeugdig student, toen hij, lijnrecht in strijd
met alle nuttigheidstheorien, die ook aan hem ver-
den voorgesteld, en met alle berekeningen van
gemakzucht en van zelfzucht, toch den weg heeft